

Ozbrojené síly vybraných evropských států

Po provedené transformaci Armády České republiky se začínáme zamýšlet nad tím, jak ji na začátku příštího tisíciletí optimalizovat tak, aby byla armádou moderní, ale také ekonomicky úspornou, armádou mírově nevelkou, ale přitom schopnou v případě potřeby zabezpečit suverenitu a územní celistvost státu. Při zkoumání optimální velikosti a organizační struktury Armády České republiky je žádoucí a potřebné přihlédnout ke skutečnostem, které jsou známy o ozbrojených silách jiných evropských států. Základními kritérii pro výběr těchto států byl zvolen **počet obyvatel a rozloha země**. Ke srovnání s Českou republikou, která má cca 10,3 milionu obyvatel a rozlohu necelých 80 tis. km², připadají v úvahu **Belgie, Finsko, Maďarsko, Nizozemí, Portugalsko, Rakousko a Švédsko**. Přes dílčí rozdílnost ve zvolených parametrech je vhodné do výčtu zahrnout i **Slovenskou republiku**. K abstrakci pro uvedené účely je ale nutné v co největší míře si odmyslit specifické zvláštnosti ovlivňující ozbrojené síly těchto jednotlivých zemí, jako jsou historické tradice, geografická poloha, státní zřízení země, mezinárodní politická specifika apod.

Procesy transformací a reorganizací armád, vyvolané změnami vojenskopolitických poměrů v Evropě počátkem 90. let, mají vysoce dynamický charakter a jejich cílové stavy se mnohde značně liší nejen od stavů výchozích, ale i stávajících. Z hlediska požadovaného účelu je proto potřebné zabývat se blízkou perspektivou vývoje ozbrojených sil výše uvedených států a nikoli jen současným stavem.

Je ale skutečností, že mnohé informace o plánovaném cílovém stavu, zejména o válečně rozvinutých armádách, jsou v dostupných pramenech uváděny neúplně a často jsou prezentovány i rozdílné informace. Z toho vyplývá, že dále uváděné údaje a vyvozené závěry nelze brát jako absolutní a neměnné.

NIZOZEMÍ

Plné profesionalizace armády má být dosaženo v roce 1998.

K začlenění do **smíšeného německo-nizozemského sboru NATO** je předurčena jedna mechanizovaná divize (o dvou mechanizovaných brigádách a jedné obrněné brigádě). Do **sil rychlé reakce** (do mnohonárodní divize NATO nebo pro operace OSN) je v současné době vytvářena jedna aeromobilní brigáda.

Plánovaný **počet záloh** je 110 000 vojáků.

BELGIE

Plné profesionalizace armády má být dosaženo v roce 1997.

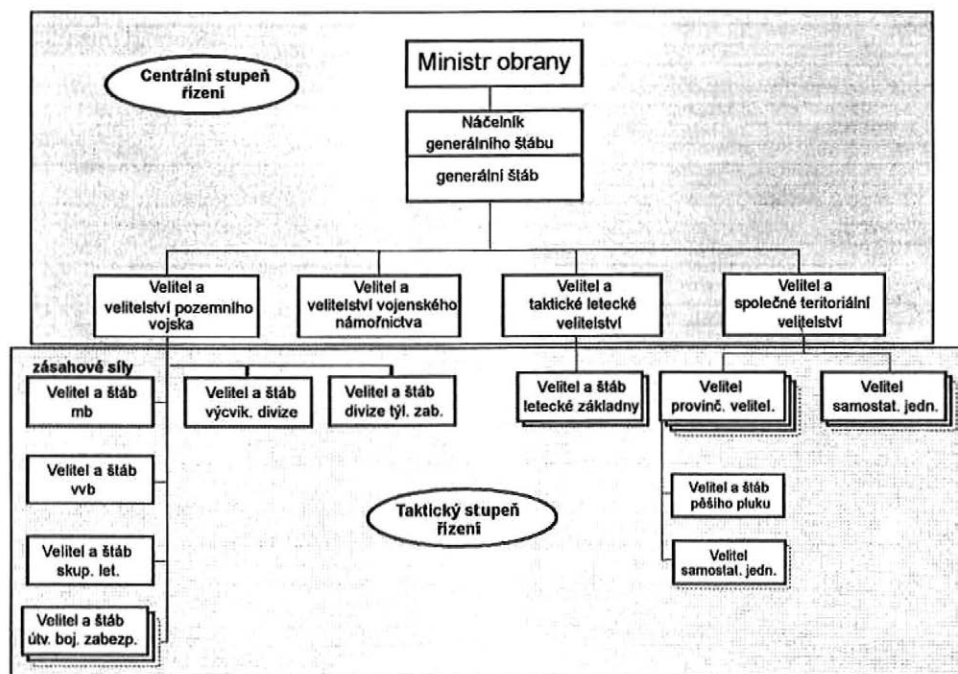
Zásahové síly, jako hlavní součást pozemního vojska (mírově 27 500 osob), jsou předurčeny k bojovému použití v rámci nadnárodních sil NATO. Organizačně jsou uskupeny do jedné mechanizované divize (o třech mechanizovaných brigádách), jedné vzdušné výsadkové brigády, skupiny vojskového letectva a útvarů bojového zabezpečení.

Vojenské letectvo (10 000 osob) je organizačně uskupeno do dvou leteckých základen (každá o jednom leteckém křídle).

K řízení tzv. společných sil je vytvořeno **Společné teritoriální velitelství**, které odpovídá za bezpečnost a obranu národního území, výcvik a přípravu příslušníků ozbrojených sil, údržbu a ošetrování techniky ve své podřízenosti.

Teritoriální síly tvoří jeden velitelský prapor, dva ženijní prapory, dva spojovací prapory, devět provinčních velitelství (v podřízenosti každého jsou jeden pěší pluk, rota vojenské policie a další jednotky).

Zálohy mají hodnotu 30 000 vycvičených vojáků (celkem zálohy 103 000 osob).

Obr. 1: Schéma organizace řízení ozbrojených sil Belgie (v míru)

ŠVÉDSKO

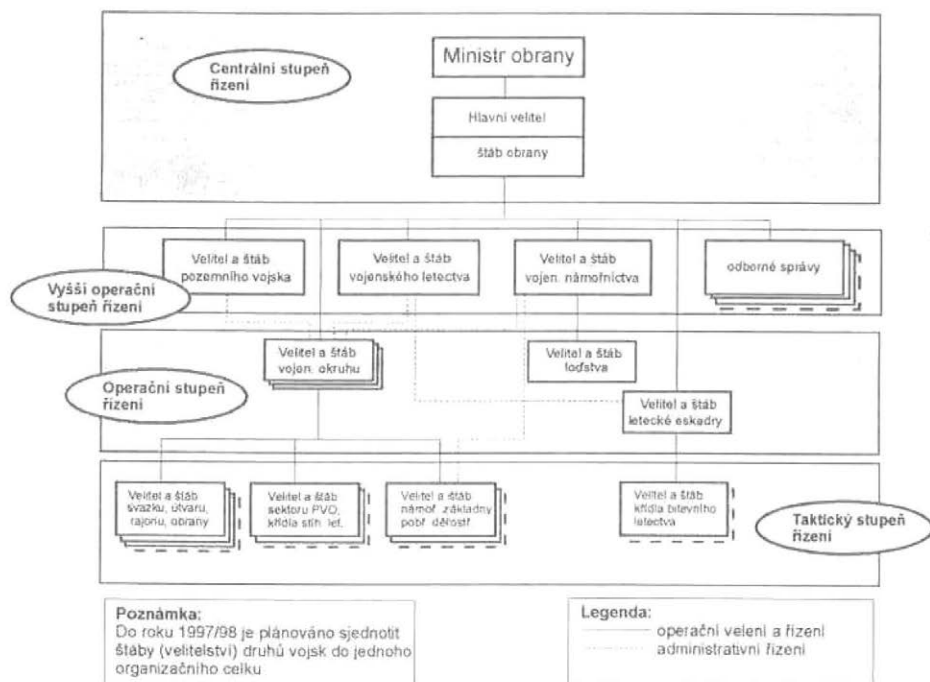
Probíhající reorganizace ozbrojených sil, jejíž ukončení je plánováno v letech 1997/1998, zachovává hlavní princip výstavby švédské armády, kterým je existence nevelkých mírových sil a jejich rychlé mobilizační rozvinutí s použitím vycvičených záloh.

Základem mírové organizace v **pozemním vojsku** (44 000 osob) jsou samostatné výcvikové mobilizační a výcvikové pluky, prapory a oddíly (pěší, průzkumové, obměně, dělostřelecké, ženijní aj.). Jejich hlavním úkolem je výcvik vojáků základní služby, příprava záloh a uskutečnění mobilizace. **Letectvo a PVO** (8000 osob) je pod jednotným velením.

Válečně se pozemní vojsko dělí na *polní* a *teritoriální*. **Polní vojsko** je organizováno do brigád (ze stávajících 21 se plánuje snížit počet na 16) a samostatných praporů a oddílů. K provedení hlavních obranných a útočných úkolů mohou být brigády uskupovány do divizí jako vyšších taktických stupňů velení. **Teritoriální síly** tvoří vojska místní obrany (cca 165 000 osob organizačně začleněných do sta samostatných praporů a 250 rot) a tzv. **HEIMWEHR** (milice, cca 125 000 osob). Část letectva (samostatná letecká křídla) a PVO jsou přepodřízena velitelům vojenských okruhů.

Ročně prochází základním vojenským výcvikem 35 000-38 000 vojáků.

Celkový **počet vycvičených záloh** je 709 000 osob.

Obr. 2: Schéma organizace řízení ozbrojených sil Švédska

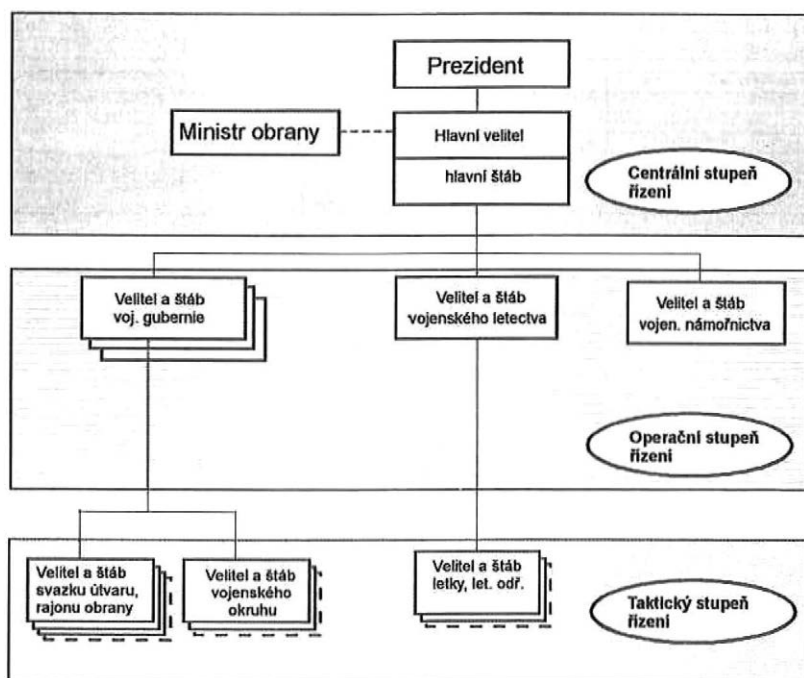
FINSKO

Organizační struktury ozbrojených sil jsou postaveny na schopnosti rychle uskutečnit mobilizační rozvinutí a dosáhnout připravenosti k vedení válečných operací.

Nejvyšším vojenským orgánem je hlavní velitel. Hlavní štáb sestává z generálního štábu a štábů bojové přípravy, týlu a vojenské ekonomiky. Náčelník hlavního štábu je současně velitelem pozemních vojsk. Velitelům vojenských gubernií jsou podřízena všechna vojska na teritoriu gubernie.

Pozemní vojska zahrnují *vojska všeobecného použití* (pro plnění hlavních úkolů), *vojska místní obrany* (k ochraně a obraně teritoria), *vojska podpory* (týlové, zdravotnické, stavební aj.) a *pobřežní dělostřelectvo*. Síly všeobecného použití jsou organizovány v brigádách (mírově - 8, válečně - 27) a samostatných plucích, praporech a oddílech. K plnění důležitých operačních úkolů se mohou uskupovat do armádních sborů (každý o 2 až 3 brigádách). Vojska místní obrany (domobrana) jsou organizována do samostatných praporů, oddílů a rot a mohou dosáhnout při mobilizačním rozvinutí až 200 000 osob.

Celkový počet záloh je 699 000 osob.

Obr. 3: Schéma organizace řízení ozbrojených sil Finska

RAKOUSKO

Základním principem výstavby armády je všeobecná branná povinnost a miliční systém.

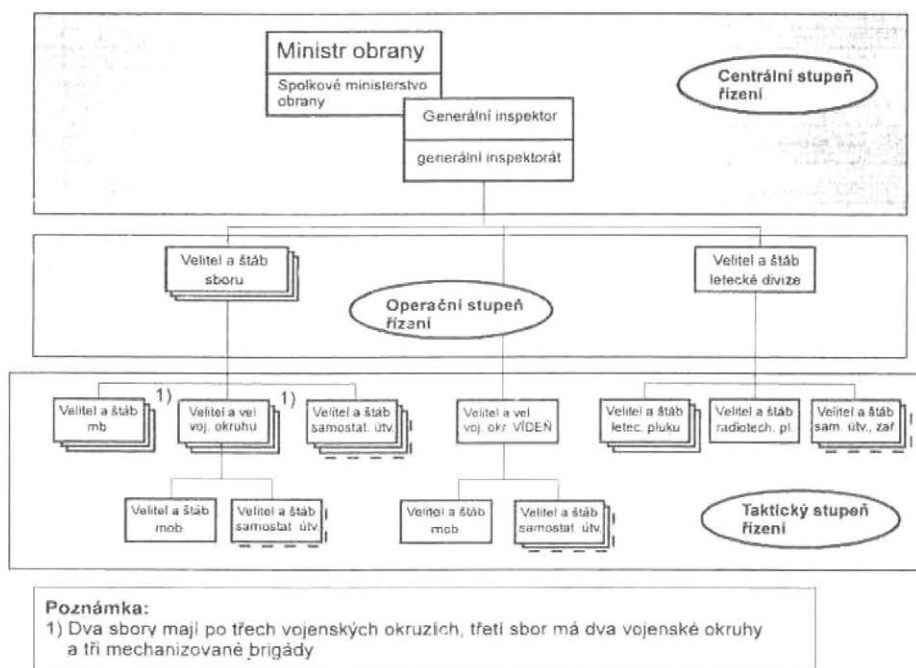
Součástí spolkového ministerstva obrany je generální inspektorát, jenž plní funkci generálního štábu. Generálnímu inspektorovi, který odpovídá za operační řízení vojsk, jsou podřízeni velitelé sborů, vojenského okruhu Vídeň a letecké divize.

Pozemní vojsko (mírově 56 500 vojáků) je v míru silně zrámcované a tvoří je *pravidelné síly* (tři mechanizované brigády a sborové útvary) a *domobrana* (dvanáct motorizovaných brigád). Organizačně je učleněno do tří sborů, v jejichž podřízenosti jsou vojenské okruhy (celkem 8), a jednoho samostatného vojenského okruhu.

Do **síl rychlého nasazení** jsou vyčleňovány tzv. *prezenční síly* (10 000 osob v jedné mechanizované brigádě, třech pěších plucích a dalších útvech a jednotkách velení, zabezpečení a podpory, včetně jednotek letectva a PVO) a *jednotky milice* (5000 osob).

Vojenské letectvo (7900 osob) je uskupeno do jedné letecké divize, které jsou podřízeny všechny útvary a jednotky letectva a PVO, kromě organických jednotek PVO pozemního vojska.

Plánovaný **mobilizační početní stav záloh** je 120 000 osob.

Obr. 4: Schéma organizace řízení ozbrojených sil Rakouska

MAĎARSKO

Dle upraveného zámyslu má být dosaženo 50% profesionalizace v roce 1998 a 100% do roku 2005.

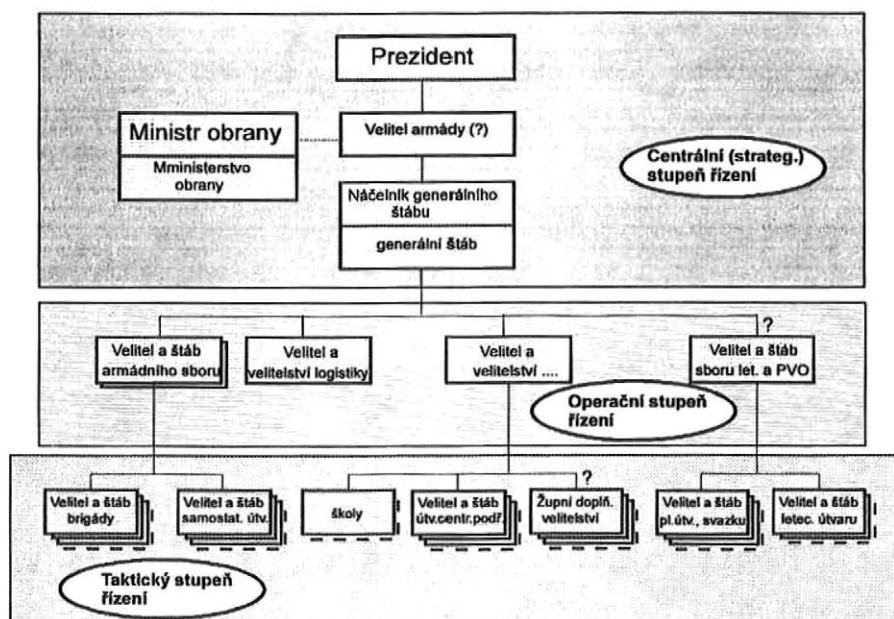
Nejdůležitějšími změnami uskutečňovanými v současném období je výrazné snížení početního stavu osob, posílení operativnosti a centralizace velení a priorita v řešení problematiky PVO.

Nejvyšším orgánem operačního velení ozbrojených sil se stane generální štáb, kterému budou podřízeny armádní sbory, logistika a součásti centrálního charakteru. V současnosti je tímto orgánem velitelství maďarské armády, jehož zrušení se zvažuje. Nově vytvářené samostatné velitelství, postavené na bázi bývalého budapešťského vojenského okruhu, bude řídit svazky a součásti centrálního charakteru včetně vojenských škol.

V *pozemním vojsku* se přechází na sborovou organizaci (dva armádní sbory místo dosavadních tří vojenských okruhů). Budované *síly rychlé reakce* mají mít hodnotu brigády (doposud byl postaven jeden prapor). Ze sil a prostředků velitelství *letectva a PVO* bude vytvořen sbor.

Na proces organizace ozbrojených sil negativně působí několikéré změny koncepce výstavby a doposud trvající nejasnost organizační struktury, především vrcholných řídicích orgánů.

Počet vycvičených **záloh** je 700 000 osob, z toho je ihned k dispozici 14 000 záložníků. Válečně mohou být síly pozemního vojska rozvinuty do tří(?) armádních sborů.

Obr. 5: Schéma organizace řízení ozbrojených sil Maďarska

SLOVENSKO

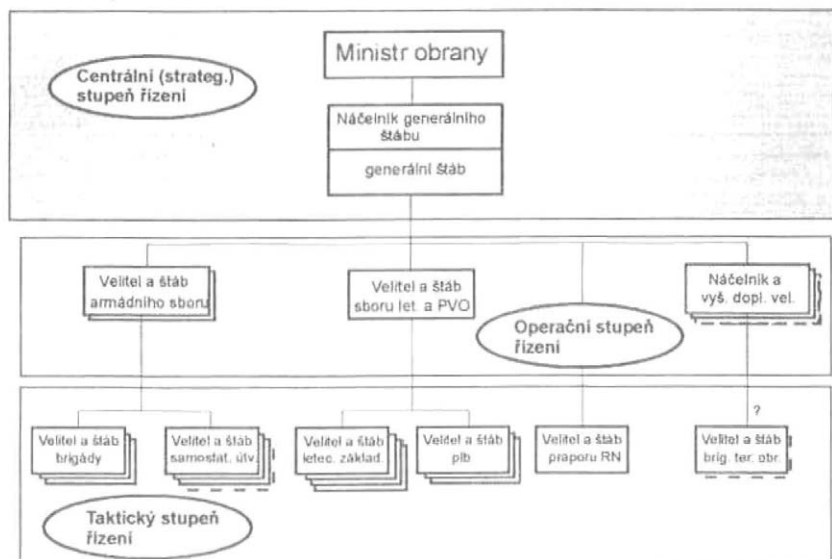
Hlavními úkoly reorganizace ozbrojených sil z hlediska organizačních struktur je snížení mírových počtů osob a výzbroje, přechod na sborovou a brigádní organizaci, vytvoření útvaru rychlého nasazení a výstavba vojska teritoriální obrany. Reorganizace, kterou je plánováno uskutečnit ve třech etapách, je v počátečním stadiu. Její ukončení se předpokládá do roku 2000, ale nelze vyloučit její prodloužení až do roku 2005. V cílovém stavu má být dosaženo 50-60% profesionalizace.

Základem *polního vojska* jsou dva armádní sbory (celkem se třemi tankovými a třemi mechanizovanými brigádami). Válečně se počítá se třemi armádními sbory (celkem až šestnácti brigádami, z toho třemi tankovými, třemi mechanizovanými a deseti pěšími brigádami).

Útvar rychlého nasazení je na úrovni samostatného praporu.

Ve *vojsku teritoriální obrany* se předpokládá mít šest brigád teritoriální obrany, každou o pěti praporech. Jejich výstavba je v počátečním stadiu přípravy. V míru mají být silně rámcované a po zmobilizování je plánován jejich početní stav celkem 12 000 osob.

Pod velením *sboru letectva a PVO* jsou čtyři letecké základny (jedna se stíhacím letectvem, jedna s bitevním, jedna s dopravním a jedna s vojskovým letectvem, tj. s bitevními a dopravními vrtulníky) a tři protiletadlové brigády (celkem s jedenácti protiletadlovými raketovými oddíly a čtrnácti samostatnými bateriemi). Válečně je plánováno mobilizační rozvinutí jen jednoho protiletadlového oddílu.

Obr. 6: Schéma organizace řízení ozbrojených sil Slovenska

Přehled o ozbrojených silách některých evropských států

Stát		Údaje o státu		Počty osob v ozbr. silách (tis.)		Členění ozbrojených sil	Složky pozemní vojska	Začlenění teritoriálních sil	Stupně velení a řízení ozbrojených sil	
		počet oby. (mil.)	roz. země (km²)	mírová	limit podle Smlouvy					
Státy NATO	BELGIE	10,0	30,5	40* (477)	70	● pozemní vojsko ● voj. letectvo ● voj. námořnictvo ● „společné síly“	● zásahové síly ● výcvik divize ● divize tyl. zabezpečení	v podřízenosti „Společného teritoriálního velitelství“	centrální: ministerstvo obrany, generální štáb, velitelství druhů ozbr. sil, taktický: velit. divizi, brigád, praporů, křidel	
	NIZOZEMÍ	15,1	40,8	70*	80	● pozemní vojsko ● voj. letectvo ● voj. námořnictvo ● voj. policie	...	...	centrální: ministerstvo obrany, generální štáb, velitelství druhů ozbr. sil taktický: velit. divizi, brigád, praporů	
Státy mimo NATO		ŠVÉDSKO	8,6	450,0	70,5*	—	● pozemní vojsko ● voj. letectvo a PVO ● voj. námořnictvo	(válečné) ● polní ● teritoriální	(válečné) v podřízenosti operačního uskupení	centrální: ministerstvo obrany, štáb obrany, vyšší operační: velitelství druhů vojsk, operační: velitel. voj. okruhů, letecké eskadry, loďstva taktický: velit. brigád (divizi), praporů, rajónů obrany, let. křidel
		FINSKO	5,0	337,1	41,9	—	● pozemní vojsko ● vzdušné síly ● voj. námořnictvo	● síly všeobecného použití, ● voj. teritoriální obrany ● vojska podpory ● (pobřežní dělostřelectvo)	v podřízenosti velitelství voj. gubernií	centrální: (ministerstvo obrany), hlavní štáb, operační: velitel. voj. gubernií, (as), voj. letectva, voj. námořnictva, taktický: velit. brigád, praporů, voj. okruhů, letek
		RAKOUSKO	7,9	83,9	64,4	—	● pozemní vojsko ● voj. letectvo	● pravidelné síly ● domobrana (má složku mobilní a teritoriální)	v podřízenosti velitelství voj. okruhů	centrální: spolkové ministerstvo obrany, generální inspektorát, operační: velitelství sborů, taktický: velit. voj. okruhů, brigád, pluků, praporů
Státy bývalé VS		MAĎARSKO	10,5	93,0	75* (50?)	100	● pozemní vojsko ● voj. letectvo a PVO ● síly (součástí) centrální podřízenosti	● polní vojsko ● vojenské letectvo ●	...	centrální (strategický): ministerstvo obrany, velitelství armády, operační: velitel. sborů, taktický: velit. brigád, (pluků), praporů
		SLOVENSKO	5,3	49,0	35	46,7	● pozemní vojsko ● voj. letectvo a PVO	● polní vojsko ● útvar rychlého nasazení, ● vojsko teritoriální obrany	začleněny do polního vojska (v míru řízeno GŠ)	strategický: ministerstvo obrany, generální štáb, operační: velitel. sborů, vyšší dopl. velitelství, taktický: velit. brigád, praporů

Poznámka: *plánované mírové počty v roce 1997 (1998)

PŘEDPOKLÁDANÉ ZÁVĚRY

Z dostupných údajů lze pro počáteční stavy a organizační struktury ozbrojených sil jmenovaných států vyvodit **následující závěry:**

① Rozsáhlé transformační a reorganizační změny v ozbrojených silách uvedených států mají komplexní charakter, ale nejvíce se dotýkají pozemního vojska. Jejich výrazným rysem jsou záměry minimalizovat armády. Tyto záměry jsou zdůvodňovány především změnami politického klimatu v Evropě, ale jejich podstatou je dosažení ekonomických úspor v rozpočtech států. Důsledkem snižování nákladů na armádu je značné snížení počtu osob zařazených do armády v míru a zpomalení (někde až stagnace) modernizace výzbroje a techniky. Zvětšující se rozdíl mezi státy s moderní vojenskou technikou a armádami se zastaralou technikou se promítá obzvláště do rozdílnosti organizace na taktickém stupni.

② Existují zásadní rozdíly v kvalitativní i obsahové stránce procesu reorganizace ozbrojených sil v jednotlivých státech. Realizace tohoto procesu je dlouhodobá. V ekonomicky silnějších státech je plánována na kratší dobu (cca 5 až 6 let), ve státech ekonomicky slabších, do kterých patří státy bývalé Varšavské smlouvy, se předpokládá její plné uskutečnění za 10 i více let.

③ Záměry redukce počtu osob a výzbroje jsou nižší než počty limitů stanovených Smlouvou o konvenčních ozbrojených silách v Evropě. Výchozí předpoklady pro cílová řešení, jako je profesionalizace armád, kvalitativní změny ve výzbroji aj. naráží ve své realizaci na značné problémy a nedaří se je v plánovaném rozsahu a časovém vymezení plně uskutečňovat. Mimo to, předpokládané cílové stavy ozbrojených sil vyvolávají obavy z nedostatečného zabezpečení národní bezpečnosti a to nejen u států bývalé Varšavské smlouvy, ale i u států, které jsou členy aliance NATO.

④ V organizačních strukturách ozbrojených sil je zřetelná snaha dosáhnout co největší shodnosti mírové a válečné organizace. Uvedený trend je uplatňován v určité modifikaci i ve státech, jejichž válečné armády jsou tradičně založeny na principu mobilizačního rozvinutí. U států stojících mimo alianci NATO jsou ozbrojené síly řešeny do značné míry jako národní, bez širších vazeb na struktury ozbrojených sil jiných států.

⑤ Ozbrojené síly se v základním členění dělí na:

- pozemní vojsko (jehož mírový početní stav je tří až jedenáctinásobkem početního stavu vojenského letectva),
- vojenské letectvo a PVO,
- vojenské námořnictvo (u přímořských států).

U menšího počtu států jsou dalším samostatným druhem ozbrojených sil tzv. společné síly, někde nazývané „síly (součásti) centrální podřízení“.

⑥ Teritoriální síly jsou v převážné části válečně začleněny jako relativně samostatná součást do pozemního vojska. Zcela výjimečně jsou tyto síly řízeny centrálním stupněm velení.

⑦ Síly rychlého nasazení jsou budovány jako vysoce mobilní, v hodnotě do brigády v jednotlivých armádách daných států. U členských států NATO jsou svazky rychlého

nasazení vytvářeny s předpokládaným začleněním do vyšších nadnárodních organizačních celků, u států bývalé Varšavské smlouvy mají tyto síly zřetelně národní charakter a menší rozsah.

⑤ Ve strukturách velení jsou značné rozdíly mezi armádami států aliance NATO a států mimo tuto alianci.

a) V ozbrojených silách členských států NATO dochází ke zrušení armádního sboru. Brigády, eventuálně divize s brigádní organizací zmíněných armád, jsou válečně přímo začleňovány do nadnárodních vyšších organizačních celků NATO.

b) V ozbrojených silách států mimo alianci NATO má velení tři stupně: centrální (strategický) - operační - taktický. Výjimku tvoří ozbrojené síly Švédska, kde čtyřstupňové velení je rozšířeno o tzv. vyšší stupeň velení, za který jsou považována velitelství druhů ozbrojených sil a centrální správy řízení pro materiálně-technické, zdravotnické, finanční aj. zabezpečení.